

DIWEDDARIAD CYSWLLT FFERMIO– Ionawr 2014

Cynnydd cyffredinol

Ers cychwyn y rhaglen yn 2007, mae Cyswllt Ffermio wedi darparu cymorth i **18,768** unigolion unigryw, naill ai drwy wasanaethau â chymhorthdal, neu drwy ddigwyddiadau Cyswllt Ffermio.

Bu 77,584 o bresenoldebau yn nigwyddiadau Cyswllt Ffermio. Mae'r rhain wedi eu rhannu ar draws y cyfnodau gwahanol Cyswllt Ffermio,:

	Nifer o Bresenoldebau
Cyfnod Interim - 01/04/07 - 31/03/08	7,908
Cyfnod 1 - 01/06/08 - 31/08/11	34,106
Cyfnod 2 - 01/09/11 - 31/012/13	35,570
CYFANSWM	77,584

Mae **8,230** (31 Rhagfyr 2013) o fusnesau fferm a choedwigaeth wedi cofrestru gyda Cyswllt Ffermio, sydd hefyd yn cefnogi cynlluniau eraill Llywodraeth Cymru megis Glastir Sylfaenol, Grantiau Effeithlonrwydd Glastir a'r Cynllun Cymorth i Newydd-ddyfodiad.

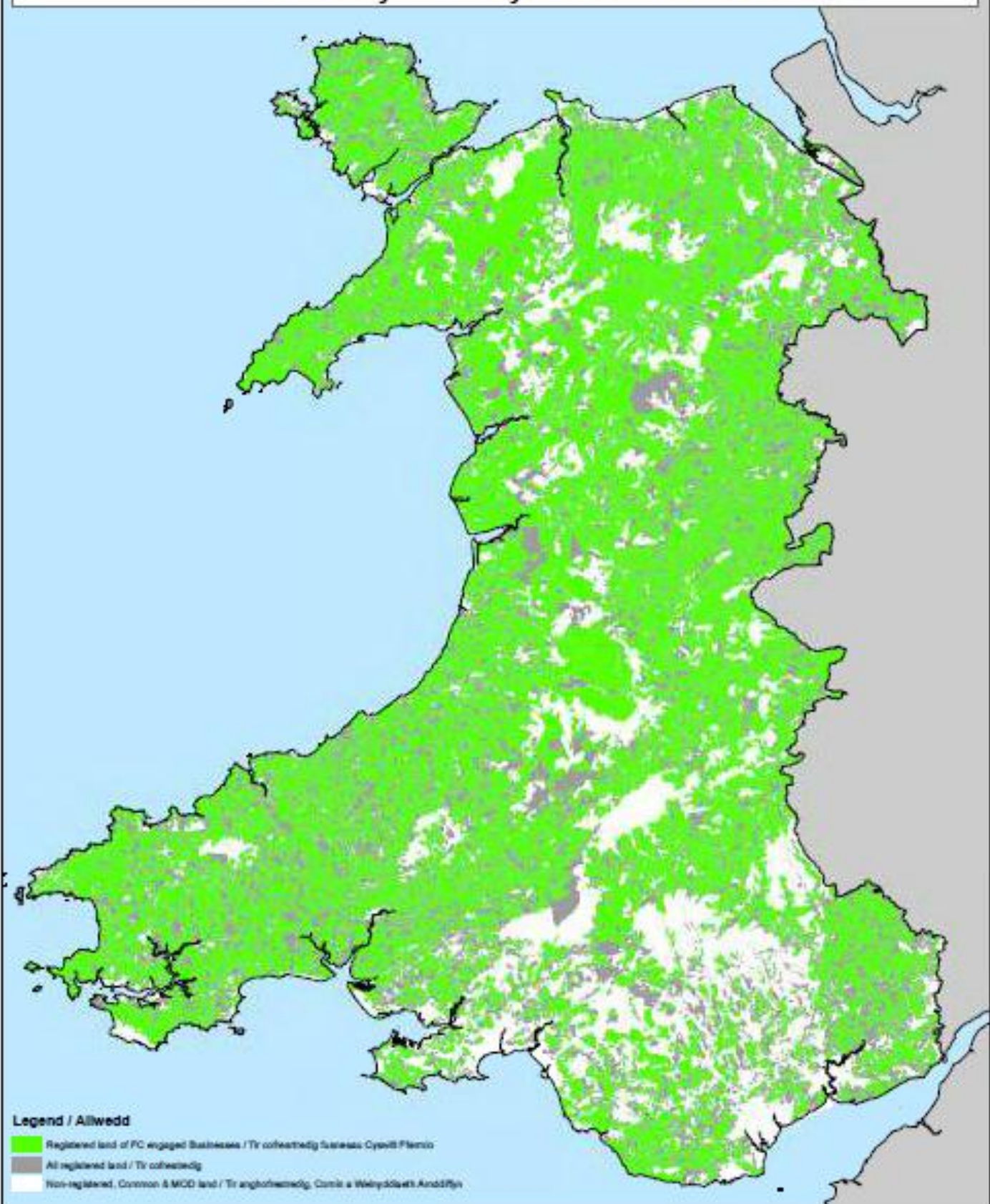
Isod, gweler cyfanswm nifer o ffurflenni ceisiadau a hawliadau'r gwasanaethau â chymhorthdal sydd wedi'u cymeradwyo ers cychwyn y rhaglen hyd at 31 Rhagfyr 2013:

	Ffurflenni cais wedi'u cymeradwyo	Ffurflenni hawlio wedi'u cymeradwyo
Rhaglen Datblygu Sgiliau	7700*	4926*
Cynllun y Fferm Gyfan	4348	2965
Gwasanaeth Cynghori Ffermwyr	1689	1316

* Yn ystod y cyfnod interim 01/04/07 - 31/03/08 bu 5,945 o geisiadau ychwanegol am hyfforddiant wedi'i gymeradwyo a'u hariannu.

O'r map isod gwelir y dosbarthiad daearyddol o'r busnesau sydd wedi cysylltu â'r rhaglen Cyswllt Ffermio:

Businesses engaged with the Farming Connect Programme Busnesau'n cyswllt a Cyswllt Ffermio - 10/2013

Legend / Allwedd

- Registered land of PC engaged Businesses / Tir cofrestrwyd busnesau Cyswllt Ffermio
- All registered land / Tir cofrestrwyd
- Non-registered, Common & MOD land / Tir anghofrestrwyd, Corris a Welyddlaeth Amoddlyn

Mae'r rhaglen Cyswllt Ffermio yn gweithredu ar nifer o flaenoriaethau polisi Llywodraeth Cymru ac yn cyfrannu tuag at gynlluniau gweithredu nifer o adroddiadau annibynnol. Dyma'r rhai diweddaraf wedi'u crynhoi isod.

Adroddiad Hwyluso'r Drefn

Mae Hwyluso'r Drefn yn adroddiad llawn argymhellion gan Gareth Williams i Llywodraeth Cymru am well rheoleiddio mewn amaethyddiaeth, gan gynnwys 78 o argymhellion ar sut i sicrhau gwell rheoliadau o fewn strwythur addas, diwygio gwasanaethau cwsmeriaid i'r ffermwyr a hefyd sector gyda chynnydd proffidioldeb o bersbectif busnes.

Mae Hwyluso'r Drefn yn bennaf oll yn ffordd o feddwl, yn enwedig yr agwedd tuag at newid; trafodir agwedd y Llywodraeth tuag at ffermwyr a ffermio, agwedd y rhanddeiliaid a ffermwyr tuag at y llywodraeth a rheoliadau ac am baratoi yn iawn ac yn amserol ar gyfer newid.

Mae Cyswllt Ffermio yn cyfrannu tuag at ddarparu argymhellion 6, 24, 43 & 48 fel y disgrifir isod, ac yn hefyd helpu'r diwydiant i baratoi am y newid.

Argymhelliad 6 – pwyslesio manteision cydymffurfiaeth rheoliadol da i gwsmeriaid o safbwynt busnes drwy ymchwilio a datblygu model busnes.

Argymhelliad 24 - TGC Llywodraeth Cymru i drefnu gyda GCFf digwyddiadau ar y fferm ar gyfer ffermwyr i esbonio archwiliadau, a gwella paratoadau'r ffermwyr a lleihau'r ofn.

Argymhelliad 43 - Fe ddylai blaenoriaethau 'dŵr' amgylcheddol (safon sylfaenol) gael ei gynnwys ym mhob cyngor amgylcheddol sy'n cael ei gyfathrebu ar y fferm gan bob sefydliad sy'n darparu cyngor rheolaidd, gan gynnwys storio slyri, lledaenu slyri, gwaredu cemegolion, postian o lannau'r afon, cywasgiad y pridd a rheolaeth glan afon.

Argymhelliad 48 - NEF (Fframwaith yr Amgylchedd Naturiol) yn cychwyn anelu rheolau amgylcheddol o bersbectif model busnes. Mae hyn yn ganmoladwy, gyda nifer o esiamplau cadarn nawr ei hangen ar gyfer arddangos bod arfer amgylcheddol dda yn gytûn gyda chynhyrchu bwyd wrth wella perfformiad a buddioldeb busnes.

Themâu Trawsbynciol

Mae rhaglen Cyswllt Ffermio yn darparu cefnogaeth i'r diwydiant ar themâu trawsbynciol Llywodraeth Cymru, sef yr amgylchedd a newid hinsawdd, iechyd a lles anifeiliaid, iechyd a diogelwch, bioddiogelwch, defnydd effeithiol o TG, menywod a newydd-ddyfodiad.

Mae newid hinsawdd yn thema bwysig yn y rhaglen trosglwyddo gwybodaeth ac mae'r rhaglen yn cael ei werthuso yn ystod yr adeg datblygu i sicrhau bod cyfleon addas yn cael ei hamlygu ar gyfer gweithredu ar newid hinsawdd ym mhob digwyddiad Cyswllt Ffermio.

Cydnherthedd

Mae Adolygiad Kevin Roberts ar gydnherthedd ffermio yng Nghymru yn canolbwyntio ar y sector defaid a biff yn yr ucheldir a mynyddoedd. Mae'r adroddiad yn awgrymu pecyn integredig o fesurau i gael eu hystyried ar gyfer yr ucheldir yn yr RDP nesa, fydd yn gwella'r perfformiad ffermio ac amgylcheddol. O fewn amser, dylai hyn ddarparu cydnherthedd i'r diwydiant. Dylai Rhaglen Trosglwyddo Gwybodaeth Cyswllt Ffermio cyfrannu tuag at y gwaith hwn a chyflwyno cydnherthedd fel thema drawsbynciol ychwanegol yn 2014.

Cynllun Cymorth Newydd Ddyfodiaid (YESS)

Daw mewnbwn Cyswllt Ffermio i'r YESS drwy'r Cydlynwyr Rhanbarthol sy'n esbonio'r broses i'r ymgeiswyr, yn cysylltu hefo swyddogion YESS Llywodraeth Cymru, yn hwyluso'r broses o geisio am gymorth 80% ar gyfer paratoi'r cynllun busnes, ac, er mwyn sicrhau bod ymgeiswyr yn cyrraedd y gofynion, maent yn eu helpu i gwblhau Asesiadau Sgiliau ar-lein. Mewn sawl achos, y Cydlynwyr Rhanbarthol oedd y pwynt cyswllt i ddarparu ymgeiswyr.

Caiff newydd ddyfodiaid eu hannog i fynyachu holl ddigwyddiadau Trosglwyddo Gwybodaeth, a sefydlwyd sawl Grŵp Trafod i gefnogi pobl ifanc sefydlu busnesau amaethyddol llwyddiannus. Hwylusir 15 o grwpiau ffermwyr ifanc drwy Gymru ar ystod eang o themâu, gan gynnwys ymarferion amaethyddol arloesol, datblygu cyfleoedd newydd a chreu ffynhonnell ariannol ychwanegol i ffermwyr ifanc.

Glastir

Mae Cyswllt Ffermio yn cefnogi Glastir drwy gynnal cymorthfeydd un-i-un i helpu ffermwyr ddewis yr opsiynau gorau ar gyfer eu ffermydd, yn cynnig 80% tuag at gostau mentora i edrych ar yr oblygiadau busnes o geisio am Glastir, a chynnig 80% tuag at y costau o gael ymgynghorwr i baratoi'r dogfennau ategol i gefnogi cais Grantiau Effeithlonrwydd Glastir (GEG). Bu raid i'r holl ymgynghorwyr/mentoriaid sydd yn dymuno gwneud y dogfennau ategol fynyachu cwrs hyfforddiant hanfodol cyn cychwyn ar y gwaith. Os nad oeddent

wedi mynychu'r hyfforddiant, nid oeddynt yn gymwys i wneud y gwaith os oedd y cwsmer eisiau'r 80% o gymhorthdal. Y bwriad oedd gwella'r gwasanaeth, a lleihau'r amser y cymerir i awdurdodi ceisiadau GEG.

Gwerthuso a Dadansoddi

Mae Cyswllt Ffermio wedi caffael sawl gwerthusiad annibynnol sydd bellach wedi eu cwblhau, ynghyd â dadansoddiad gan Arsyllfa Wledig Cymru (Welsh Rural Observatory - WRO) ar arloesed a throsglwyddo gwybodaeth yng Nghymru. Defnyddir y rhain yn sail i'r dystiolaeth ar gyfer y rhaglen olynol yn y Cynllun Datblygu Gwledig 2014-2020.

Mae'r gwerthusiadau a dadansoddiadau canlynol wedi eu cwblhau:

- Arloesedd a Throsglwyddo Gwybodaeth yn y Cynllun Datblygu Gwledig 2014-2020 a'r Bartneriaeth Arloesedd Ewropeaidd 2014-2020 gan Arsyllfa Wledig Cymru
- Gwerthusiad Agrigop - Rhaglen Datblygu Rheolaeth gan SQW Ltd
- Gwerthusiad Rhaglen Datblygu Cyswllt Ffermio gan SQW Ltd
- Gwerthusiad Digwyddiadau Cyswllt Ffermio gan ADAS UK Ltd
- Gwerthusiad o'r Gwasanaethau â Chymhorthdal Cyswllt Ffermio gan SQW Ltd

Awgrymir yn y gwerthusiadau bod Cyswllt Ffermio wedi bod yn llwyddiannus yn cyrraedd ei nodau allweddol o wella perfformiad busnes ac amgylcheddol, codi lefel sgiliau a chefnogi mwy o bwyslais ar iechedd a lles anifeiliaid a'r defnydd o TG. Hefyd, cefnogir y llwybr presennol o ddatblygu'r gwasanaeth. Dylid nodi bod llawer o'r prif ddarganfyddiadau polisi a ddaeth allan o'r adroddiadau hyn wedi eu rhoi mewn grym yn y cytundebau presennol, sydd yn rhedeg ers Medi 2011.

Bu brandio'r holl wasanaethau fel rhan o Gyswllt Ffermio yn gymorth i osgoi dryswch yn y diwydiant, ac fe'i nodir fel darparwr annibynnol o gefnogaeth a chynghor "y gellir ei hymddiried" yng Ngwerthusiad Gwasanaethau â Chymhorthdal Cyswllt Ffermio. Adnabyddir hefyd yr angen i'r math hyn o gefnogaeth barhau yn y dyfodol, a darparir tystiolaeth annibynnol gadarn i gefnogi cynlluniau i ddatblygu'r RDP nesaf.

Mae'r gwaith a wnaed gan y WRO ar Drosoglwyddo Gwybodaeth ac Arloesedd yn arbennig yn galw am gydweithio ar draws yr RDP, ac yn ehangach, gyda galw parhaol am arferion gweledol a gweithredol o drosglwyddo gwybodaeth, ac ymgorffori cysylltiadau i ymchwil cymhwysol.

Mae adroddiad y WRO hefyd yn amlygu nifer o ymarferion trosglwyddo gwybodaeth dda, gan gynnwys y pwysigrwydd o 'werthu' manteision busnes wrth gymryd rhan mewn trosglwyddo gwybodaeth (yn enwedig wrth drafod materion amgylcheddol a rheoliadol), addasu'r neges i safbwynt rhanbarthau/ardaloedd, a'r angen i flaenoriaethu datblygu proffesiynol oddi mewn i economi'r tir. Mae'r rhain yn flaenoriaethau pwysig yn natblygiad trosglwyddo gwybodaeth yn yr RDP nesaf.

Uned Cyswllt Ffermio

Isadran Amaeth a Materion Gwledig

FARMING
connect
cyswllt
FFERMIO

CYSWLLT FFERMIO

Adroddiad ar y Thema Trawstoriadol NEWID HINSAWDD A'R AMGYLCHEDD

YN YSTOD Y CYFNOD 1 FEDI 2011 - 31 IONAWR 2014

Cronfa Amaethyddol Ewrop ar gyfer Datblygu
Gwledig Ewrop yn Buddsoddi
mewn Ardaloedd Gwledig
The European Agricultural Fund for
Rural Development: Europe Investing in
Rural Areas

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

1. Cyswllt Ffermio - Cefndir

Mae Cyswllt Ffermio yn wasanaeth integredig, uchel ei broffil, sy'n weithredol ar draws Cymru gyfan gyda'r nod o gefnogi teuluoedd ffermio a busnesau coedwigaeth. Caiff ei ariannu drwy'r Rhaglen Ddatblygu Gwledig 2007-2013, sy'n cael ei gyllido gan Gronfa Amaethyddol Ewrop yn ogystal â Llywodraeth Cymru. Ei brif bwrpas yw cynnig cymorth i ffermwyr, coedwigwyr a'u teuluoedd er mwyn eu galluogi i redeg eu busnesau yn fwy effeithlon ac er mwyn diogelu dyfodol eu fferm. Mae'n raglen integredig ar gyfer pob sector gan gynnwys Cig Coch, Llaeth, Defnydd tir ac Organig ac mae'n darparu cefnogaeth i'r diwydiant ar y themâu trawstoriadol - amgylchedd a newid hinsawdd, iechyd a lles anifeiliaid, iechyd a diogelwch, bioddiogelwch, defnydd effeithiol o TG, merched a newydd ddyfodiaid. Gellir crynhoi prif elfennau'r rhaglen fel â ganlyn:

- *Rhaglen Trosglwyddo Gwybodaeth.* Nod y rhaglen hon yw sicrhau bod gwybodaeth ar gael er mwyn cynorthwyo cynhyrchwyr i fabwysiadu arferion newydd, meincnodi perfformiad, rhannu syniadau, ymateb i anghenion y farchnad ac annog arloesedd
- *Gwasanaethau wedi'u sybsideiddio.* Mae'r Cynllun Fferm Gyfan yn cynnig mentora un i un ar nifer eang o opsiynau, sydd wedi eu cynllunio er mwyn cefnogi twf a datblygiad mewn busnesau amaethyddol a choedwigaeth, gan gynnwys Cynllunio Iechyd Anifeiliaid; ac mae'r Gwasanaeth Cyngori Ffermwyr yn cynnig cymorth cyfrinachol, un i un ar y fferm sydd wedi ei anelu at gefnogi deiliaid fferm a choedwigoedd i wella rheolaeth gynaliadwy eu daliad mewn perthynas â Gofynion Rheoli Statudol (SMRs), ac Amodau Amaethyddol ac Amgylcheddol da (GAECs) a safonau sy'n berthnasol i iechyd a diogelwch galwedigaethol.
- *Y Rhaglen Datblygu Sgiliau* sy'n anelu i wella sgiliau unigolion sy'n gweithio mewn sectorau ffermio a choedwigaeth yng Nghymru er mwyn gwella arferion gweithio, cydymffurfio â deddfwriaeth ac annog arallgyfeirio.
- *Rhaglen Ddatblygu'r Diwydiant (Rheoli Digwyddiadau)* sy'n dosbarthu negeseuon strategol a materion cyfoes allweddol drwy nifer eang o fecanweithiau gan gynnwys seminarau a chymorthfeydd. Mae'r contract yn caniatáu hyblygrwydd i Lywodraeth Cymru i ddsbarthu negeseuon strategol mewn ym mha bynnag ffurf, amllder a lleoliad sydd yn angenrheidiol er mwyn cael yr effaith â'r defnydd mwyaf.
- Mae *Agrisgôp* yn Rhaglen Ddatblygu Rheolaeth sy'n gweithio gyda grwpiau o tua wyth o ffermwyr. Mae'n seiliedig ar y cysyniad o Ddysgu Gweithredol ac mae'n anelu i ysgogi diwylliant o arloesedd ac entrepreneuriaeth.

Mae Menter a Busnes wedi bod yn gyfrifol am ddarparu Cyswllt Ffermio ers mis Medi 2011, a rhwng 1^{af} o Fedi 2011 a'r 31^{ain} o Ragfyr 2013, mae cyfanswm 32,695 o fynychwyr wedi mynychu ein digwyddiadau, gyda 11,985 o'r rhain yn fuddiolwyr unigryw.

2. Rhaglen Trosglwyddo Gwybodaeth

Mae'r papur ar thema trawstoriadol yr amgylchedd yn nod mai'r amgylchedd yw ein prif ased. Mae'n cydnabod y rôl werthfawr sydd gan y diwydiant yn rheolaeth yr amgylchedd yn y dyfodol yn ogystal â'r defnydd cynaliadwy o adnoddau. Mae hefyd yn clustnodi bod rheolaeth amgylcheddol gadarn yn deillio o reoli busnes da. Dylai integreiddio negeseuon amgylcheddol i mewn i bob elfen o'r Rhaglen Cyswllt Ffermio gyda phwyslais ar y defnydd doeth o adnoddau naturiol fel rhan hanfodol ac annatod o reolaeth busnes da.

Mae'r papur ar y thema drawstoriadol newid hinsawdd yn adnabod bod dylai'r Rhaglen Cyswllt Ffermio anelu i annog ffermwyr i fabwysiadu arferion fydd yn arwain at leihad mewn allyriadau nwyon tŷ gwydr, ac yn y tymor canolig i'r tymor hir, yn codi ymwybyddiaeth o'r cyfleoedd a'r risgiau a achosir gan newid hinsawdd. Gall nifer o arferion wella proffidioldeb y busnes, er enghraifft, gall effeithlonrwydd mewn cynhyrchiant ffermio drwy hwsmonaeth fwy effeithlon sicrhau lefelau is o nwyon tŷ gwydr (CH₄ yn bennaf) fesul uned o gynnyrch (e.e. litr o laeth neu kg o gig eidion/ cig oen) a bydd rheoli'r defnydd o wrtaith nitrogen a slyri/ tail hefyd yn lleihau'r lefelau o allyriadau nwyon tŷ gwydr.

Mae newid hinsawdd yn thema trosafael ar gyfer Rhaglen Trosglwyddo Gwybodaeth ac mae'r rhaglen wedi ei werthuso yn ystod y cyfnod datblygu er mwyn sicrhau bod y cyfleoedd addas ar gyfer gweithredu ar newid hinsawdd yn cael ei amlygu ymhob digwyddiad Cyswllt Ffermio.

Mae Atodiad 1 yn crynhoi gweithgaredd y rhaglen trosglwyddo gwybodaeth ar themâu trawstoriadol Amgylcheddol a Newid Hinsawdd a'u perthynas i amcanion Llywodraeth Cymru yn ystod y cyfnod 1^{af} o Fedi 2011-31^{ain} o Ionawr 2014.

Mae cyfryngau digidol a'r wefan Cyswllt Ffermio yn darparu'r cyfle ar gyfer Trosglwyddo Gwybodaeth; caiff podcastau byr eu ffilmio mewn digwyddiadau ac maent yn cael eu hyrwyddo drwy Gwlad ar-lein ac ymgyrchoedd e-bost. Mae Cyswllt Ffermio hefyd wedi gweithio mewn cydweithrediad â Chyfoeth Naturiol Cymru er mwyn darparu map tymheredd pridd ar-lein ynghyd ag erthyglau technegol ysgrifenedig ar gyfer darparu gwybodaeth ar gyfer y defnydd amserol o adnoddau. Fe ddenodd yr adnodd hwn 3000 o ymweliadau unigryw i'r dudalen rhwng mis Chwefror a Hydref 2013.

ASTUDIAETH ACHOS – ‘Gwella safon dŵr gyda’n gilydd’ – Prosiect Dalgylch Olway (Trosglwyddo Gwybodaeth)

ARDAL DALGYLCH YR AFON OLWAY

Gall gwelliannau syml, cost effeithiol fod yn ddigonol er mwyn sicrhau bod ffermydd da byw yn cydymffurfio â rheolau llygredd sydd wedi eu cynllunio ar gyfer diogelu cyrsiau dŵr Cymru. Yn Fferm Great House, ger Brynbuga, mae cynhyrchwr eidion Peter Williams wedi archwilio ei opsiynau ar gyfer delio gyda dŵr ffo budr. Roedd yr opsiynau hyn yn cynnwys y posibilrwydd o adeiladau stôr slyri gwerth £25,000.

Ond, yn dilyn cyfarwyddyd gan Cyswllt Ffermio, mae Mr Williams yn y broses o weithredu cyfres o syniadau sy’n costio llai na £7,000 er mwyn bodloni deddfwriaeth atal llygredd. Mae Fferm Great House yn un o nifer o ffermydd wedi ei lleoli o fewn Ardal Dalgylch yr Afon Olway. Roedd sampl gan Cyfoeth Naturiol Cymru wedi dangos bod yr afon yn methu â chwrrd â gofynion y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr. Trwy waith Mr Williams fel Fferm Arddangos Cyswllt Ffermio, cafodd asesiad ffug a oedd yn ffocysu ar y Slyri Silwair a Rheoliadau Olew Tanwydd Amaethyddol. Fe amlygodd hyn nifer o ardaloedd ble gellir gwella ar y fferm o ran dŵr ffo budr.

Ers hynny, mae wedi gweithio gyda Keith Owen, sy’n uwch ymgynghorydd adeiladau ac amgylcheddol ar gyfer ADAS er mwyn edrych ar ffyrdd o ddelio â’r materion hyn. Arweiniodd hyn at Mr Owen yn cynhyrchu adroddiad manwl yn cynghori ar yr hyn y gall ei wneud er mwyn atal dŵr ffo budr. “I ddechrau, roedd Peter yn edrych ar greu stôr slyri newydd, ond does ganddo ddim problem slyri. Mae’r prif broblemau yn berthnasol i reolaeth dŵr budr. Hyn yw’r achos i nifer o ffermydd a pe bai Peter wedi adeiladau lagŵn byddai wedi casglu dŵr glaw y byddai’n rhaid cael gwared ohono gan greu costau ac ymdrech sylweddol. Gan nad oes gan Peter gyfleusterau storio slyri yn barod, buasai wedi bod angen creu stôr gyda lleiafswm o gynhwysedd are gyfer pedwar mis er mwyn cydymffurfio gyda rheoliadau SSAFO,” eglurodd Mr Owen.

Mae gwelliannau yn Fferm Great House yn cynnwys creu ‘gwefusau’ concriid i ymddwyn fel rhwystr i atal diferu o gartrefu gwartheg rhydd ar iard y fferm. “Caiff unrhyw ddiferu halogedig ar iard lân ei ystyried fel llygredd. Gallai’r swm fod yn ddibwys ond caiff ei gofnodi yn ystod unrhyw ymweliad SSAFO. “Gall rhywbeth syml fel creu ‘gwefus’ goncriid yn costio tua £20, a gallai ddatrys y broblem o gynnwys hylif halogedig rhag diferu ar ierdydd glân.” Bydd Mr Williams hefyd yn gwella casglu elifiant o’r clamp silwair, cadw da byw dan do a dargyfeirio dŵr glaw sy’n disgyn ar doeau adeiladau er mwyn ei atal rhag cymysgu â gwastraff anifeiliaid.

Mae ffermwyr eraill yn yr ardal wedi ymweld â Fferm Great House er mwyn gweld y gwaith mae Mr Williams wrthi’n ei gwblhau. Maent hefyd wedi derbyn awr o gyngor cyfrinachol yn rhad ac am ddim ar ei ffermydd ei hunain drwy Gymhorthfa Cyswllt Ffermio. Roedd Mr Owen yn annog ffermwyr i wynebu unrhyw broblemau ar eu ffermydd. “Mae yna ffermwyr sy’n tueddu i gladdu eu pennau yn y tywod ac yn gobeithio bydd y broblem yn diflannu.

Yn syml, gwahanu dŵr glan a dŵr budr yw rhan fawr ohono.” Dywedodd ei fod yn well i ffermwyr fod mewn sefyllfa ble maent yn rhagweithiol rhag wynebu camau gorfodi potensial gan CNC. “Mae nifer o ffermwyr yn ofni wynebu’r broblem gan eu bod ond yn gweld bil enfawr ar gyfer stôr slyri newydd ond mewn realiti gall ond olygu ychydig o welliannau syml a wnaiff eu harbed rhag llawer o gostau a phryder,” dywedodd Mr Owen.

3. Datblygu Diwydiant

Mae gweithgareddau o dan y rhaglen Datblygu'r Diwydiant sy'n cyfeirio at yr amgylchedd a newid hinsawdd wedi cynnwys sesiynau galw mewn Glastir a digwyddiadau Glastir ar ffermydd. Mae seminarau Arallgyfeirio gyda ffocws penodol ar ynni adnewyddadwy hefyd wedi cael eu cynnal yn ogystal â Chymorthfeydd Cynllunio un i un, sydd yn cynnig cyngor ar reoliadau sy'n gysylltiedig â storio slyri, rhoi toeau ar byllau slyri, rheoli gwastraff a phrosiectau ynni adnewyddadwy posibl. Gweler Atodiad 2 ar gyfer gwybodaeth pellach ar ddigwyddiadau.

4. Y Cynllun Fferm Gyfan, Gwasanaeth Cyngori Fferm a'r Rhaglen Ddatblygu Sgiliau

4.1 Y Cynllun Fferm Gyfan

Mae'r Cynllun Fferm Gyfan yn darparu mentora un i un ar nifer eang o opsiynau sydd wedi ei gynllunio ar gyfer cefnogi twf a datblygiad mewn busnesau amaethyddol a choedwigaeth, gan gynnwys:

- Diogelu a gwella'r amgylchedd
- Ynni amgen a chadwraeth ynni - gwella proffidioldeb
- Uchafu enillion o fewn systemau ffermio cynaliadwy
- Rheolaeth coedwigoedd – gwneud gwell defnydd o goedwigoedd

Tabl 1 isod yn dangos y ceisiadau Cynllun Fferm Gyfan a wnaed rhwng 1^{af} o Fedi 2011 a'r 31^{ain} Ionawr 2014:

Cyfanswm nifer y ceisiadau a gymeradwywyd ar gyfer CFG	2383
Cyfanswm nifer y diwrnodau a gymeradwywyd ar gyfer CFG	7013
Nifer o ffurflenni cais a gymeradwywyd ar gyfer Ynni Amgen+ Arallgyfeirio	155
Canran o geisiadau CFG oedd ar gyfer Ynni Amgen+ Arallgyfeirio	7%
Nifer o ffurflenni cais a gymeradwywyd ar gyfer yr Amgylchedd	853
Canran o geisiadau CFG a oedd ar gyfer yr Amgylchedd a gafodd eu cymeradwyo	36%

4.2 Gwasanaeth Cynghori Fferm

Mae'r Gwasanaeth Cynghori Fferm (FAS) yn cynnig cyngor cyfrinachol, un i un ar y fferm. Mae'n hyblyg a gellir ei deilwra i anghenion y fferm. Nod y gwasanaeth hwn yw galluogi deiliaid fferm a choedwigaeth i wella rheolaeth gynaliadwy eu daliad mewn perthynas â'r Gofynion Rheoli Statudol (SMRs) ac Amodau Amaethyddol ac Amgylcheddol Da (GAECs). Mae enghreifftiau o gyngor yn cynnwys:

Rheolaeth tir

- Cynlluniau Rheoli Maetholion (gan gynnwys dadansoddi pridd)
- Rheoli pridd – cywasgiad, erydu a strwythur
- Osgoi naill ai dan-bori neu gor-bori

Diogelwch amgylcheddol

- Cyngor ar reoliadau Parthau Perygl Nitradau (NVZ)
- Rheoli cyfleusterau slyri a silwair ar y fferm
- Arwahanu dŵr glân/ budr
- Rheolaeth cemegau ar y fferm, dip defaid, chwistrellau cnydau, diheintyddion

Tabl 2 isod yn dangos nifer y ceisiadau Gwasanaeth Cynghori Fferm a wnaed rhwng 1^{af} o Fedi 2011 a'r 31^{ain} o Ionawr 2014 ar gyfer y categorïau Rheoli Tir, Diogelwch Amgylcheddol a Rheolaeth Amgylcheddol:

Cyfanswm Nifer Cymeradwyaethau ar gyfer Rheolaeth Tir GCF ¹	983
Canran o gymeradwyaethau GCF oedd ar gyfer Rheolaeth Tir	92%
Cyfanswm Nifer ceisiadau Diogelwch Amgylcheddol ar gyfer GCF	95
Canran o geisiadau GCF oedd ar gyfer Diogelwch Amgylcheddol	9%
Cyfanswm Nifer o geisiadau Rheolaeth Amgylcheddol ar gyfer GCF	140
Canran o geisiadau GCF oedd ar gyfer Rheolaeth Amgylcheddol	13%

4.3 Rhaglen Datblygu Sgiliau

Mae'r Rhaglen Datblygu Sgiliau yn darparu cyllid o 80% i ffermwyr tuag at gyrsiau achrededig byr. Mae nifer o'r cyrsiau hyn yn cyfeirio at destunau a materion amgylcheddol a newid hinsawdd, a maent yn cynnwys: Chwistrellu cnydau/ plaladdwyr

- FACTS/ BASIS
- Rheolaeth tyrchod a phlâu
- Codi walïau sych
- Ffensio
- Gosod gwrychoedd
- Coedlannu
- Rheolaeth coedwigoedd

ASTUDIAETH ACHOS – Cynllunio Rheolaeth Maetholion o dan y Gwasanaeth Cynghori Fferm (FAS)

Dadansoddiad pridd yn profi yn fuddsoddiad cadarn

Fferm dda byw 80 erw yng Ngolan, Garndolbenmaen yw Garnedd Hir. Maent hefyd yn rhentu 300 erw o borfa mynydd heb ei wella, sy'n ymestyn i oddeutu 500 troedfedd ac sy'n edrych dros y bae ym Mhorthmadog. Mae gan ffermwr Glyn Williams a'i fab Alan, fuches Wartheg Duon a gaiff eu croesi â tharw Charolais yn ogystal â diadell o 300 o ddefaid. Ymunodd y fferm â'r cynllun Glastir ar ddechrau 2014.

Roedd Glyn Williams wastad wedi ceisio bod ar ben ei reolaeth glaswellt. Roedd yn gwasgaru tail ei hun ac roedd yn bwydo gwrtaithe artifisial yn seiliedig ar ffosffad ond meddyliodd tybed ei fod yn esgeuluso calch. Penderfynodd ofyn am gyngor gan Eiliw Evans, ei gydlynnydd rhanbarthol Cyswllt Ffermio, a wnaeth arwain ato'n ceisio am gyngor technegol drwy Wasanaeth Cynghori Fferm Cyswllt Ffermio. Cafodd David Peers, ADAS, sef mentor wedi'i gymeradwyo ei alw mewn i ymchwilio a chynghori ar raglen rheoli maetholion.

Dywedodd Mr Peers: "Mae Mr Williams yn ffermwr da iawn ond roedd yn pryderu nad oedd cynhyrchiant glaswellt cystal â oedd wedi ei obeithio. Roedd ein dadansoddiad pridd yn dangos lefelau pH isel iawn. Roedd llawer o feillion a glaswellt yn cael trafferth gyda pH mor isel â 5.2 tra roedd y cynnwys ffosffad yn uwch na'r lefelau targed." Cynghorwyd Mr Williams ei fod yn gallu arbed arian drwy dorri yn ôl ar ffosffad yn gyfan gwbl, a fyddai'n rhoi'r fantais ychwanegol o leihau llygredd o ddŵr arwynebol. Roedd gan y toriadau hyn fanteision ar gyfer y fferm a'r amgylchedd.

Yna trodd y ffocws i'r tail a gynhyrchwyd gan y gwartheg a sut buasai orau er mwyn uchafu ei werth maethlon ac ariannol, yn ogystal â ble buasai'r lle gorau i'w ddefnyddio.

"Roedd hwn yn ymarfer buddiol iawn. Roedd yn gostau i galchu'r fferm gyfan ond roedd hyn yn golygu bod popeth arall yn disgyn i'w le. Mi fydd y maeth yn y tail yn gallu gweithio yn fwy effeithlon a mi fyddaf yn gallu arbed arian drwy beidio prynu gwrtaithe ffosffad i mewn" dywedodd Mr Williams.

5. Agrisgôp

Rhaglen datblygu rheolaeth ar gyfer teuluoedd ffermio yw Agrisgôp. Mae'n dod ag unigolion a teuluoedd at ei gilydd ar lefel leol er mwyn trafod a bwrw ymlaen â syniadau busnes. Drwy weithio gyda'i gilydd fel grŵp, gall aelodau Agrisgôp ddysgu sgiliau rheolaeth newydd, cael mynediad i wybodaeth arbenigol ac archwilio a datblygu dyfodol hyfyw i'w hunain, eu teuluoedd a'u busnesau. Wedi ei selio ar y cysyniad o Ddysgu Gweithredol, mae Agrisgôp yn darparu'r cyfle i gynyddu sgiliau a hyder a fydd yn ei dro yn cynorthwyo aelodau'r grŵp i adnabod syniadau a cyfleoedd ar gyfer eu busnesau. Agrisgôp oedd yn gyfrifol am ddod a'r grŵp Cig Oen Mynyddoedd y Cambrian at ei gilydd.

Mae nifer o grwpiau Agrisgôp yn ystyried opsiynau ynni adnewyddadwy gan gynnwys gwynt, solar a treulwyr anaerobig fel ffurf o leihau ôl-troed carbon a cynyddu incwm. Mae grŵp yn canolbarth Cymru yn ystyried yn benodol lleihad yr effaith tŷ gwydr drwy werthuso ôl-troed carbon eu busnesau. Mae grŵp Agrisgôp Cymru gyfan gyda cysylltiadau cryf â'r sefydliad Ymddiredolaeth Bywyd Gwyllt yn archwilio'r cyfleoedd marchnata sy'n gysylltiedig â systemau ffermio cynaliadwy.

Astudiaeth Achos Agrisgôp – Incwm newydd o fuddsoddiad ynni adnewyddadwy

Ynni adnewyddadwy o bwêr gwynt a solar yw prif ffocws grŵp o wyth ffermwr ifanc o ardal Dinbych. Mae pedwar ohonynt yn gynhyrchwyr llaeth, ac mae'r pedwar arall yn ffermwyr bîff a defaid ond maent oll yn rhannu'r un bryder – biliau ynni sy'n codi'n gyflym a wnaeth daro eu busnesau am gyfanswm o dros £50,000 y flwyddyn yn 2011. Gyda cymorth Cyswllt Ffermio, fe ffurfiwyd grŵp Agrisgôp a oedd yn cyfarfod yn rheolaidd – weithiau pob pythefnos – er mwyn edrych mewn i'r posibiladau o arallgyfeirio drwy gynhyrchu trydan o ynni adnewyddadwy.

Roeddynt yn rhannu gwybodaeth a profiad, a ymchwilyd mewn i'r cynllun Feed in Tariff sy'n sicrhau incwm sefydlog o ynni adnewyddadwy. Bu arbenigwr ynni adnewyddadwy a ymgynghorydd cynllunio yn ymweld â pob fferm a cwblhaodd arolwg safle a wnaeth ymchwilio'r potensial ar gyfer buddsoddiadau fuasai'n lleihau costau a darparu ffynhonnell arall o incwm.

Roedd adroddiadau gwynt Met Office a brynwyd ar gyfer pob safle yn dangos nad oedd cynhyrchu ynni gwynt yn ddichonadwy mewn rhai lleoliadau, ond roedd potensial ar gyfer cynhyrchu ynni o baneli solar neu dreulwyr anaerobig. Fe wnaeth diwrnod cyllid arbenig gynorthwyo i sicrhau y cyllid angenrheidiol.

Mae'r canlyniad wedi bod yn hynod drawiadol. Mae Meilir Jones, sy'n ffermio 260 o erwau gyda'i dad Dei yn Fferm Gop, Trelawnyd sef Fferm Arddangos Cyswllt Ffermio yn cynhyrchu trydan o gasgliad o baneli solar 35 cilowatt yn barod. Drosodd yn Maes Tyddyn, Clawddnewydd, Rhuthun, mae ffermwr bîff a defaid Gwion Owen wedi codi tyrbin gwynt, ac mae Aled Morris, ffermwr llaeth hefyd wedi codi tyrbin gwynt yn Marian Mawr, Cwm, Rhuddlan. Am gyfanswm o £1,275,000, mae'r grŵp wedi sicrhau incwm sy'n gyfanswm o ddim llai na £230,000 y flwyddyn – sydd yn warantedig am 20 mlynedd.

Mae buddsoddiad pellach ar y gweill. Mae un o aelodau'r grŵp yn edrych mewn i osod casgliad pellach o baneli solar 150 cilowatt ac mae un arall yn edrych ar opsiynau o dreuliwr anaerobig.

Dywedodd arweinydd Agrisgôp lleol Elaine Rees, "Mae wedi bod yn fuddsoddiad mawr ond mae wedi gwella proffidioldeb ac wedi diogelu costau ynni ar gyfer pob busnes yn ogystal â lleihau'r ôl-troed carbon a cynorthwyo i gwrdd â targedau adnewyddadwy."

6. Newid Amgylcheddol a Hinsoddol – gweithgaredd yn y dyfodol

Bydd gweithgaredd yn y dyfodol yn cynnwys parhau i ddarparu cyngor i ffermwyr o dan y Cynllun Fferm Gyfan a'r Gwasanaeth Cynghori Fferm, yn ogystal â cyllid tuag at Datblygu Sgiliau a hyfforddiant. Ar hyn o bryd, mae adolygiadau amgylcheddol trwyadl yn yn cael eu cwblhau ar bob Fferm Arddangos. Prif nod y adolygiadau yw i ddarparu cyngor cyfrinachol un i un a cymorth i Ffermwyr Arddangos Cyswllt Ffermio ar reolaeth amgylcheddol yn unol â trawsgydymffurfio rheoliadol – mae hyn yn cynnwys storio tail/slyri, silwair, dŵr budr a glân, tanwydd, oel ayyb. Mae'r adolygiadau hefyd yn darparu'r cyfle i adnabod prosiectau sy'n hyrwyddo arferion da ac er mwyn pwysleidio i ffermwyr beth yw'r manteision i'r busnes o ganlyniad i draws gydymffurfiaid rheoliadol a fydd yn cael ei arddangos mewn digwyddiadau yn y dyfodol.

Yn 2014, rydym yn gobeithio byddwn yn gallu darparu gwybodaeth ymarferol i ffermwyr ar fanteision traws cydymffurfiaid rheoliadol da. Y nod yw darparu gwybodaeth ymarferol i ffermwyr ar bob agwedd o reolaeth amgylcheddol, er enghraifft, adeiladau a chydymffurfio o systemau storio slyri a silwair yn ogystal â arwahanu dŵr budr a dŵr glân ayyb.

Bydd nifer o weithgareddau, gan gynnwys grwpiau trafod, a digwyddiadau ar y fferm yn cyfeirio at newid hinsawdd ac yn trafod addasrwydd a dichonoldeb ynni adnewyddadwy. Bydd y digwyddiadau hyn yn darparu gwybodaeth a datblygu gwybodaeth ar dechnoleg ynni adnewyddadwy.

Bydd cyfres o chwe digwyddiad yn cael eu trefnu ar foeleri biomas ac er mwyn datblygu gwybodaeth ar foeleri biomas fel cyfle i fusnesau ffermio gyda defnydd ynni uchel. Bydd y digwyddiadau yn darparu gwybodaeth technegol ar ddichonoldeb technegol a economaidd. Yn ogystal â hyn, rydym yn bwriadu cynnal cyfres o dri digwyddiad ar adeiladau a ierdydd, gan gynnwys cyngor ar reoliadau SAFFO a sut i gynllunio adeiladau a ierdydd er mwyn optimeiddio perfformiad.

Ar ddechrau 2013, cafodd gweithdai eu rhedeg a oedd yn anelu i godi ymwybyddiaeth a datblygu gwybodaeth o'r manteision economaidd o fabwysiadu dull wedi'i dargedu tuag at ddefnydd gwrtait h yn ogystal â rheoli defnydd gwrtait nitrogen a slyri/ tail er mwyn lleihau'r lefelau o nwyon tŷ gwydr. Bydd y digwyddiadau hyn yn cael eu ail-adrodd gyda grwpiau newydd o ffermwyr yn 2014.

Bydd rheolaeth pridd da, sy'n hanfodol ar gyfer elwa o wrteithiau, tail a gwyndynnydd newydd, yn cael ei gynnwys wrth drefnu digwyddiadau yn ystod 2014. Bydd digwyddiadau sy'n hyrwyddo'r manteision o systemau ffermio sy'n seiliedig ar laswellt drwy ailhadu a adnewyddu glaswellt, defnyddio amrywiaethau newydd, rheoli chwyn a defnyddio meillion ar gyfer cynhyrchu da byw fwy effeithlon yn ran o'r rhaglen yn 2014.

Mae'r defnydd da o laswellt yn fwy pwysig nag erioed o ganlyniad i gostau dwysfwydydd a gwrteithiau, sydd ar hyn o bryd yn uwch nag erioed. Y nod yw i hyrwyddo manteision systemau ffermio sy'n seiliedig ar laswellt yn ogystal â'r defnydd effeithlon o laswellt er mwyn gwella proffidoldeb a chynyddu cynaliadwyedd.

Yn ogystal â digwyddiadau a gweithgareddau er mwyn galluogi ffermwyr i leihau eu dibyniaeth ar ddwysfwydydd wedi eu prynu mewn ac er mwyn darparu gwybodaeth a datblygu gwybodaeth ar destunau megis rheolaeth silwair er mwyn lleihau colledion mater sych/ gwella cynhyrchiant silwair a gwerth maeth silwair er mwyn ei fwydo i dda byw er mwyn cynyddu elw a gwella effeithlonrwydd yn ogystal â tyfu cnydau wedi ei tyfu gartref gan gynnwys sefydlu a defnyddio cnydau porthiant, cnydu i leihau costau bwydo'r gaeaf ac amlygu y manteision sy'n cynnwys ymestyn cyflenwadau bwyd, lleihau costau bwydo yn gyfangwbl a chwrdd â targedau amgylcheddol.

Byddwn yn parhau i ddarparu cyngor ar goedwigoedd fferm fel rhan o ddigwyddiadau fferm arddangos er mwyn denu cyneulleidfa ehangach.

Atodiad 1 Crynodeb o weithgaredd y rhaglen trosglwyddo gwybodaeth ar themau trawsdoriadol newid Amgylcheddol a Hinsoddol ac eu perthynas â amcanion Llywodraeth Cymru rhwng y cyfnod o 1^{af} o Fedi 2011-31^{ain} o Ionawr 2014.

Amcanion Llywodraeth Cymru	Math a cyfrif o weithgaredd Trosglwyddo Gwybodaeth (Gweler yr allwedd isod)																Cyfanswm nifer o ddigwyddiadau TG	Enghreifftiau o ddigwyddiadau
	CF	OD	DG	WS	FE	FW	ST	FEC	BC	AA	MM	CL	PD	SH	FS	TA		
Mae'r defnydd doeth o adnoddau naturiol yn ran annatod a hanfodol o reolaeth busnes da		5	15	22	3		1						2		3	16	68	<ol style="list-style-type: none"> Gweithdai pridd (gweithdai) Manteision Cynllunio Rheolaeth Maeth (Grwpiau trafod) Pridd, tail ac arian (digwyddiadau ar fferm) <p>Yn ychwanegol Mae Cynlluniau Rheolaeth Maeth wedi eu cwblhau ar bob Fferm Arddangos</p>
Cynyddu cynydau â/ amgen er mwyn gwella cynaliadwyedd gyda llai o ddibyniaeth ar ddwysfwydydd wedi ei prynu mewn Datblygiad sector â/ organig		10	12		5	3			1			2	2		7	6	48	<ol style="list-style-type: none"> Ffocws ar gnydau - manteision tyfu cynydau amgen (Diwrnod Agored Fferm Arddangos) Tyfu cynydau mewn ardaloedd ymylol (Erthygl technegol) Cymorthfa cynydau wedi'i tyfu gartref – (Clinig)
Defnydd effeithiol o laswellt er mwyn gwella elw a cynyddu cynaliadwyedd Rheoli glaswellt fel storfa garbon		17	50		3	20	1		2		2	12	4		7	18	136	<ol style="list-style-type: none"> Taith Astudio Pori Cylchdro i Ffrainc (Taith astudio) Rheolaeth a defnydd glaswellt (Grŵp trafod) Bwletin Silwair: Porthiant da yn dwyn ffrwyth (Erthyglau technegol)
Opsiynau ynni adnewyddadwy gan gynnwys treuliad anaerobig Cynyddu gweithredu ynni amgen			16		4	2					1	8	3	1	2	2	39	<ol style="list-style-type: none"> Treuliad anaerobig (Digwyddiad fferm) Tyrbinau gwynt ar gyfer ffermydd (Taflen wybodaeth) Cymorthfa Ynni Adnewyddol (Cymorthfa)

Rheolaeth carbon yn y pridd Gwella rheolaeth pridd Mabwysiadu ymarferion pridd sy' n diogelu a gwella' r storfa garbon gweler yr amgylchedd a newid hinsawdd uchod		6	15		4	1					1	8	2		2	5	44	<ol style="list-style-type: none"> 1. Paratoi priddoedd ar gyfer y gwanwyn – dangosydd gweledol o iechyd pridd (Erthygl technegol) 2. Rheoli Pridd a'r prosiect PROSOILS IBERS (Cyfarfod grŵp trafod) 3. Rheolaeth maetholion a problemau cywasgiad pridd (Diwrnod Agored Fferm Arddangos)
Ehangu cynhyrchiant garddwriaeth drwy annog eraill yn y diwydiant amaethyddol i weld garddwriaeth fel cyfle		2	12	1	1	1							2		4	2	25	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gweithdŷ dadansoddi pridd ar gyfer garddwriaeth (gweithdy) 2. Cynhyrchiant ffrwyth a coed ffrwyth ar raddfa fychain yng Nghymru (Diwrnod Agored Fferm Arddangos) 3. Cnydu wedi ei ddiogelu mewn garddwriaeth (Taflen wybodaeth)
Defnydd llai o ynni Defnydd llai o ynni a gwella effeithlonrwydd ynni																1	1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Effeithlonrwydd Tanwydd Tractor (Erthygl technegol)
Cynyddu defnydd meillion er mwyn lleihau defnydd gwrtaith			9	1													10	<ol style="list-style-type: none"> 1. Yr achos dros feillion (Cyfarfod grŵp trafod) 2. Gweithdy canlyniadau yr achos dros feillion a sylffwr (gweithdy)
Cynhyrchiant Organig Datblygu sector garddwriaeth organig			3														3	Dyfodol Cynhyrchu Organig yng Nghymru (Cyfarfodydd grwpiau trafod)

Defnydd cynaliadwy o adnoddau a lleihau ôl-troed amgylcheddol			2	1												3				6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dwysâd cynaliadwy (Gweithdy) 2. Cymorthfa amgylcheddol 3. Digwyddiad fferm prosiect dalgylch Olway - Rheoliadau Amgylcheddol
Defnydd effeithiol o fewnbynau Gwella effeithlonrwydd defnydd adnoddau ar y fferm Cynyddu effeithlonrwydd dŵr			2																1	3	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bwydo gaeaf effeithlon (Erthygl technegol a Grwp trafod) 2. Prosiect Fferm Arddangos- 3. Effeithlonrwydd ynni yn y system laeth (Ifton Hill)
Cynddyddu gorchudd coedwigoedd yng Nghymru Rheolaeth coedwigoedd a coed sy'n gysylltiedig â defnydd tir eraill Cynnydd mewn sefydliad a rheolaeth coedwigoedd Cyfleoedd i ddatblygu mentrau sy'n gysylltiedig â coedwigoedd		2	2		1															6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rheolaeth coedwigoedd ar y fferm (Grŵp trafod) 2. Rheolaeth Perllan Ymarferol gyda iechyd a diogewich (Diwrnod Agored Fferm Arddangos) 3. Rheolaeth perllan ymarferol (podcast)
Glaswellt siwgrau uchel																			1	1	7. Manteision Glaswellt Siwgr Uchel (Erthygl technegol)
Effeithlonrwydd ynni gwell		1	1																	2	<ol style="list-style-type: none"> 8. Egni – Rheoli adnoddau (Diwrnod Agored Fferm Arddangos) 9. Defnydd effeithlon adnoddau ynni a ynni adnewyddol (Grŵp trafod)

Allwedd i fathau o weithgareddau Trosglwyddo Gwybodaeth Cyswllt Ffermio

Allwedd	Teitl y digwyddiad
CF	Cynhadledd
OD	Diwrnod Agored Fferm Arddangos
DG	Grŵp Trafod
WS	Gweithdai
FE	Digwyddiad ar y fferm
FW	Taith fferm
ST	Taith astudio
FEC	Cystadleuaeth Menter Ffermwyr
BC	Clybiau busnes
AA	Academi Amaeth
MM	Merched y Maes
CL	Clinig
PD	Podcast
SH	Sioeau
FS	Taflen wybodaeth
TA	Erthygl technegol

Atodiad 2 gweithgaredd Datblygu Diwydiant 1^{sf} o Fedi 2011 – 31 Rhagfyr 2014

Math o Weithgaredd	Nifer	Disgrifiad
Seminar Arallgyfeirio gyda ffocws ar Ynni Adnewyddadwy	4	Galluogi ffermwyr i asesu hyfywedd ac addasrwydd prosiectau ynni adnewyddadwy ar eu ffermydd
Cymorthfeydd Cynllunio		Sesiynau un i un gyda cynghorydd cynllunio – cyngor ar reoliadau cynllunio mewn perthynas â storio slyri, toeau pyllau slyri, rheolaeth gwastraff yn ogystal â potensial prosiectau ynni adnewyddadwy
Digwyddiadau Ffocws ar Fusnes	6	Mae'r digwyddiadau hyn yn cynnwys cyflwyniad gan gy nghorydd ynni adnewyddadwy
Sesiynau Galw i Mewn Glastir	48	Darparwyd cymorth un i un i ffermwyr oedd yn ystyried ymgeisio am Glastir Mynediad.
Digwyddiadau ar y fferm Glastir	17	Diwrnodau agored ar ffermydd a oedd yn cynnwys taith gerdded o amgylch y fferm, gan arddangos ffyrdd ymarferol o weithredu opsiynau rheoli tir cynaliadwy.